

REGULIERSGRACHT. BU. DE AMSTELKERK. . .

AAN DE AMSTERDAMSE GRACHTEN

VRIENDENWANDELING
MEI 2025

De Amsterdamse Grachten en Stadsherstelmonumenten

“Aan de Amsterdamse grachten
Heb ik heel mijn hart voor altijd verpand
Amsterdam vervult mijn gedachten
Als de mooiste stad van het land”.

Hartstochtelijk door iedereen meegezongen, klinkt dit lied — uitgeroepen tot het mooiste lied over Amsterdam — ieder jaar luid tijdens het Prinsengrachtconcert, en natuurlijk ook in menig Amsterdamse kroeg. Tijdens deze Vriendenwandeling komen we verschillende soorten grachten tegen, met bijbehorende bebouwing en bewoning.

Hoewel veel monumenten in de loop der eeuwen zijn gesloopt of op de nominatie stonden gesloopt te worden, gold dat helaas ook voor de grachten. Juist daarom vormen zij een prachtig thema voor de Vriendenwandeling in het jaar waarin Amsterdam haar 750e verjaardag viert. Dankzij de stad én erfgoedliefhebbers kunnen we vandaag de dag nog steeds genieten van zowel de grachten als de monumenten.

De Vriendenwandeling is tot stand gekomen dankzij de vrijwilligers en gidsen van Mee in Mokum en Stadsherstel, én de huurders van Stadsherstel.

De Vriendenwandeling voert dit jaar van de Egelantiersgracht 51 naar de Amstelkerk. Daar kunt u uw bonnetje inleveren voor een drankje. Onderweg kunt u bij verschillende monumenten binnenkijken. Natuurlijk ontvangt u bij elk pand een sticker voor in uw verzamelalbum. U vindt de locaties van de opengestelde panden op de achterkant van deze beschrijving. Daar staat ook tot hoe laat ze open zijn en of er een toilet aanwezig is. Alle Stadsherstelpanden zijn te herkennen aan het Stadsherstelborde op het pand.

Onderweg komt u ook verschillende leuke locaties tegen waar u iets kunt nuttigen. Zo kunt u bijvoorbeeld aan het begin van de wandeling met korting een kopje koffie met iets lekkers krijgen bij Gunters en Meuser. En bijna bij het eindpunt, aan de Reguliersgracht 11, worden u door onze huurder twee heerlijke albóndigas (Spaanse gehaktballetjes) aangeboden.

Wij wensen u heel veel plezier met deze Vriendenwandeling en drinken na afloop graag een glaasje met u in onze Amstelkerk!

Meer informatie en verhalen over onze monumenten vindt u op www.stadsherstel.nl/allepanden

This is a detailed historical engraving of Amsterdam in 1664, titled 'De overzigt der stad Amsterdam in 1664'. The image provides a panoramic view of the city, showing its intricate canal system, numerous buildings, and a large harbor filled with ships. The city is depicted with a high degree of detail, including individual houses, churches, and public buildings. The harbor is bustling with activity, with many ships of various sizes anchored or moving through the water. The engraving is framed by a decorative border, and the title is prominently displayed at the top. The overall style is characteristic of 17th-century Dutch cartography and engraving, emphasizing the city's maritime and commercial significance.

De grachtengordel-Unesco werelderfgoed

Het was vooral dankzij de komst van veel vluchtelingen uit de Zuidelijke Nederlanden en het Iberisch Schiereiland dat Amsterdam uitgroeide tot de derde stad van Europa na Londen en Parijs. Met de Derde Uitleg van 1613 ontstond de hoofdstructuur van de grachtengordel tot de Leidsegracht: een halve maan met drie hoofdgrachten, elk bestaand uit rechte stukken verbonden door knikken. De Prinsengracht werd een woon- en werkgracht en doorvaartroute met veel pakhuizen. De breedte van een perceel was er 22 Amsterdamse voet (6,2 meter). Aan de Keizersgracht en vooral de Herengracht kwamen woonhuizen voor de vermogende bestuurders en kooplieden, vlak bij stadhuis en beurs. De dure percelen op de Herengracht hadden maar liefst een breedte hadden van 30 voet (8,5 meter). Er werden woningen van allure gebouwd, in baksteen maar ook in duur natuursteen zoals onze Cromhouthuizen.

Bij de Vierde Uitleg van 1663 werden de drie grachten doorgetrokken tot over de Amstel. Aan de overkant van de Amstel kwamen vooral gebouwen voor liefdadigheidsinstellingen en het groen van de Plantage. Terwijl aan de “Bocht van de Herengracht” ware stadspaleizen verrezen. Zoals op het schilderij van Berckheyde, nog zonder bomen, is te zien.

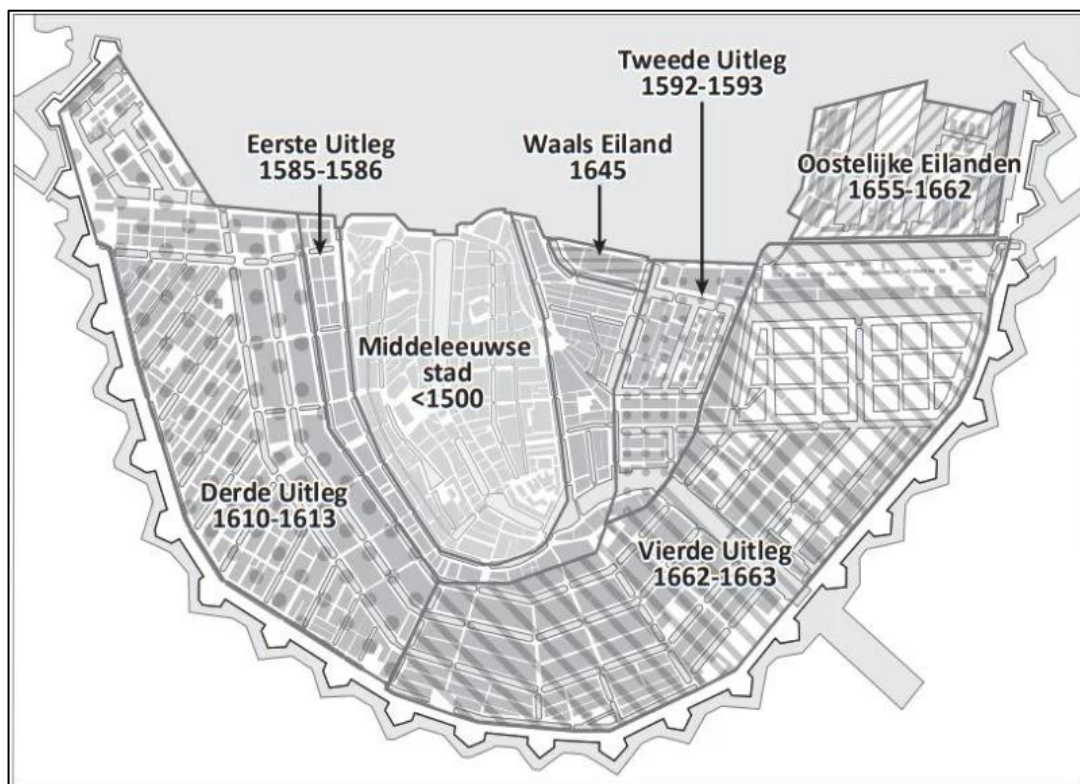

Stadspaleizen aan de Herengracht

De Jordaan, volksbuurt

Tegelijkertijd met de Derde uitleg werd het Nieuwe Werck (Jordaan) als volksbuurt ingericht met woningen en bedrijfjes. De bestaande structuur van paden, sloten en weilanden bleef gehandhaafd. Grachten en straten maken daardoor een scherpe hoek met de Prinsengracht. Ook sluiten ze niet aan op de bruggen naar de rijkere Prinsengracht.

De sloot tussen het Oude Fransche Padt en het Vrijdomspadt werd Goudsbloemgracht. De gracht zonder enige beschoeiing werd steeds meer een open riool en een gevaar voor de volksgezondheid in de dicht bevolkte Jordaan. Deze Jordaangracht werd als eerste gedempt en in 1857 omgedoopt tot Willemstraat. In totaal zijn er 6 van de 11 Jordaangrachten gedempt.

Egelantiersgracht

Deze Jordaangracht is vernoemd naar de Egelantier, een wilde rozensoort. Hij is hier aangelegd in de eerste helft van de 17^e eeuw tegelijk met de Grachtengordel. De grondeigenaren werden gecompenseerd met bouwgrond in de Jordaan. Vaak waren dat ruime percelen die ze splitsten en doorverkochten. Het is hier een komen en gaan van schuiten om te laden en te lossen, want hier wonen en werken handwerkslieden en kleine handelaren. De huizen zijn kleiner dan in de Grachtengordel. Tot in de jaren 70 van de vorige eeuw was hier nog veel bedrijvigheid en de buurt was vervallen. Er kwam protest tegen de sloopplannen van de Gemeente. In 1975 kwam er een herstelplan. Stadsherstel was in de Jordaan al eerder begonnen met het herstellen van de stad.

1. Egelantiersgracht 51 (te bezichtigen)

Egelantiersgracht 51 en 53 zijn in 1968 de eerste aankopen van Stadsherstel aan deze gracht, er zouden er 7 volgen.

Gerrit Jansz Oly, telg uit een olieslagersfamilie van Katholieken huize, bouwde hier in 1620 panden. Hij was ook financier, bouwheer en één van de eerste regenten van het Sint Andrieshofje (1614) op nrs 105-141. Dit oudste nog bestaande hofje in Amsterdam (op het Begijnhof na) is gebouwd voor behoeftige Rooms-Katholieke weduwen.

Oly verkoopt nummer 51 aan een zijdereder, een zijdefabrikant met een eigen productie. Zijde was destijds een geliefd product; een zijdereder had aanzien. Beide panden hebben een tuinhuis en naar de mode van begin 19e eeuw een rechte lijst, snijramen boven de deuren en versieringen in het fries. Het rijksmonument op nummer 51 heeft twee stoepen en deuren.

Binnen zijn nog enkele originele elementen: "Hollandse Witjes" langs de plinten, vloertegels en deurprofielen.

Op 53 woonde een metselaar (17^e eeuw), een lakenkoper (18^e eeuw) en een timmerman (19^e eeuw). Rond 1900 is hier Wegter & Winkel gevestigd. Het modeatelier is een van de eerste die zich gaat toeleggen op comfortabele dameskleding voor meer bewegingsvrijheid en afschaffing van het ongezonde korset. De eerste loszittende modellen worden onpraktisch en weinig flatteus gevonden: de term 'hobbezak' stamt uit deze tijd.

In nummer 51 en 53 wonen al 50 jaar dezelfde huurders. De bewoonster van 51 hs is onlangs overleden. Haar woning wordt opgeknapt.

Loop rechts het pand uit en maak een stop op de Hilletjesbrug.

De Hilletjesbrug is in 1921 ontworpen in Amsterdamse Schoolstijl en vernoemd naar juffrouw Hilletje. Vanaf de brug heeft men uitzicht op de enigszins scheefstaande Westertoren. In Politiserie Baantjer loopt politiecommissaris de Cock over deze brug, begeleid door muziek van Toots Thielemans. Kijk ook even op beide hoeken met de Tweede Egelantiersdwarsstraat. Op nummer 72-74 is Café Sonneveld gevestigd. Deze panden zijn van Stichting Blijvend Applaus, opgericht door Wim Sonneveld, om (oud-) artiesten betaalbare woonruimte te bieden. Boven de ingang van het pand prijkt de gevelsteen die Sonneveld liet aanbrengen.

De drie 18e eeuwse panden op nummer 66 tot 70 zijn in 1963 gerestaureerd en deels herbouwd door **Stichting Diogenes** opgericht door Geurt Brinkgreve, geestelijk vader van Stadsherstel en kunstenaar. Hier woonde Teun de Vries, schrijver van *Het Meisje Met Het Rode Haar*, over verzetstrijdster Hannie Schaft.

Loop via de oneven zijde richting Prinsengracht

2. Egelantiersgracht 39-35

De panden dateren van 1620. Oorspronkelijk was er een poortje met een slopsteegje (doodlopend steegje) naar een achtergelegen woning. In 1688 is het steegje overbouwd. In 1860 is nummer 39 met een verdieping verhoogd en voorzien van een sobere houten lijst en gebroken dak met dakkapel. Tegelijk is nummer 35 met een verdieping verhoogd en voorzien van een mansardekap (een dak met een knik). De bouwvallige panden zijn in 1971 door ons gerestaureerd. De achtergelegen woning waar tuinhuisjes kwamen was al gesloopt. Het voormalig poortje naar dit achterhuis is nu de hoofdentree van de woningen.

Door vererving komen de panden in 1683 aan Willem Jansz Tijm en nazaten. Tijm is “goudtraattrecker van Catholieke huize”. Goudraad wordt gemaakt door een staafje goud door steeds kleinere openingen te trekken. Het draad werd toegepast in textiele weefsels en borduurwerk. De nakomelingen stijgen in de 18^e eeuw enorm op de maatschappelijke ladder, Tijm verandert in Thijm en een huwelijk in 1819 verbindt de namen Alberdingk en Thijm. Kind uit dit huwelijk is de bekende katholiek emancipator, hoogleraar en schrijver Joseph Alberdingk Thijm.

3. Egelantiersgracht 48-46, zie overzijde

Deze panden zijn in 1987 door Stadsherstel gerestaureerd, als “woningwetwoning monumenten”. Door stapeling van subsidies konden de woningen aan de zittende bewoners als sociale huurwoning verhuurd worden. Nummer 48 is in oorsprong 17^e eeuws. Het is in 1887 verbouwd door architect Bijvoets. De voorgevel werd vanaf de eerste verdieping opnieuw opgetrokken en verhoogd met twee verdiepingen. De laat 18^e eeuwse kroonlijst is vermoedelijk mee omhoog gebracht.

Eigenaars in de 17^e eeuw van nummer 46 zijn achtereenvolgens een waagdrager, meester koperslager en een botteliersmaat op schepen van de VOC. Een botteliersmaat is een onderofficier, die de bottelier bijstaat bij inkoop van proviand en rantsoenering op de schepen. Vanaf midden 19^e eeuw zijn hier handelaren in boter en kaas gevestigd

De stoepen van beide panden zijn door de Vrienden gerestaureerd. Egelantiersgracht 48 heeft een typisch Amsterdamse stoep: twee trappen en hekjes evenwijdig aan de gevel met bordes voor de deur. Nummer 46 moet het met een vlakke stoep doen. Ook dit type komt veelvuldig in het Amsterdamse straatbeeld voor.

4. Egelantiersgracht 17

Dit pand is in 1891 gebouwd. De eclectische gevel is ontworpen door architect Berlage. De pui is een, door degelijke Duitse invloeden gevormde, variant van de Hollandse Renaissance. Berlage was duidelijk nog niet toe aan zijn rationalistische stijl. Eerste bewoner was een steenkolenhandelaar.

Egelantiersgracht 13

Het rijksmonument is in de kern mogelijk 17^e eeuws en meermaals verbouwd. In 1891 is het voorgedeelte verhoogd en kreeg het een rechte

lijst. De buitentrap en bordes zijn in 1908 gewijzigd. Wij kochten dit pand in 1971 (samen met 35, 37 en 39, Bloemgracht 37 en 125–127) in het kader van het Gemeentelijke plan tot integraal herstel van de Jordaan. Als restauratiearchitect werd IJsbrand Kok gekozen, die samen met zijn broer A.J. Th. Kok veel restauraties voor ons gedaan heeft.

Van 1655 tot 1807, is het pand eigendom van de familie van Ceulen. Vader en zoon waren van beroep balansmaker en stadsijker. Hun muntgewicht-doos is bewaard.

Egelantiersgracht 5

Egelantiersgracht 5 is in 1686 gebouwd op het achtererf van Prinsengracht 116 (1616). Het pand heeft de status 'beeldbepalend', beschermd maar minder dan gemeentelijke- of rijksmonumenten en er zijn minder subsidiemogelijkheden voor restauratie. Omdat het pand dicht bij de schuine hoek ligt, loopt de brede voorgevel niet evenwijdig met de achtergevel. Daarom hebben de kamers schuine achtermuren en de diepte van het pand verloopt van 8 naar 4 meter.

Egelantiersgracht 12; Café t Smalle

In 1780 nam Pieter Hoppe hier een wijnkoperij over en richtte een likeur- en jeneverstokerij op met proeflokaal totdat men verhuisde naar Schiedam. Hoppe bleef tot 2007 een familiebedrijf. Heineken vestigde in 1987 hier café 't Smalle. De oude inboedel, waaronder het glas in lood, is dankzij de inzet van W.F. Holleder, vader van, bewaard. Hij was medewerker van Heineken en woonde om de hoek.

Sta even stil op de [Pansemertbrug](#) aan de Prinsengracht en geniet van het zicht op de gracht.

De brug is mogelijk vernoemd naar Cornelisz Panser, een apotheker uit de Eerste Egelantiersdwarsstraat, bekend als pestapotheker.

5. Gunters en Meuser (Niet van Stadsherstel maar wel te bezoeken. U gaat links naar binnen en komt er rechts uit).

U bent van harte welkom bij [Eat2Gather](#) een culinair organisatiebureau met kookstudio en vergader- en presentatieruimtes uitkijkend over de hele stad Amsterdam.

Speciaal voor de Vrienden van Stadsherstel heeft Eat2Gather zijn locatie opengesteld en een leuke aanbieding bedacht. **Koffie of thee & lekkernij voor maar € 5,- p.p.**

Gunters en Meuser is een voorbeeld van Jordaneze ondernemingszin. Het begon in 1826 met de marskramer Gunters. De familie verhuisde naar Egelantiersgracht 2, waar in 1875 de winkel in ijzerwaren werd gevestigd door Gunters jr met compagnon Meuser. Gaandeweg breide de zaak uit. Dat resulteerde in 1916 in nieuwbouw. Dit pand, van architecten Vorkink en Wormser, is een voorbeeld van Amsterdamse Schoolstijl, betonskelet met baksteen, smeedwerk en opvallende raampartijen. Het kleine ijzerwarenwinkelje is in de loop der jaren uitgegroeid, tot een instituut op gebied van handgereedschappen, bouwbeslag, hang- en sluitwerk etc, en heeft verschillende vestigingen.

Loop het pand uit rechts de Prinsengracht op.

6. Prinsengracht 142-148 (tegenover het Anne Frank huis) Het perceel is in 1616 uitgegeven. In 1939 verkeerden 142/144 in zeer slechte staat en werden onbewoonbaar verklaard. In 1942 zijn ze gesloopt.

De eerste vermeldingen van een pand op perceel 148 zijn pas uit de 18e eeuw. In 1752 wordt het

samen met 150 verkocht aan Elisabeth Cromhout-van Nieuwkerk Zij woonde in onze Cromhouthuizen aan de Herengracht. Johanna Ploos van Amstel, begon op 148 samen met 2 zonen een lettergieterij. In 1940 werden de bovenverdiepingen onbewoonbaar verklaard. Toch werd er in 1946 nog een vergunning verleend voor een meubelmakerij.

In 1961 besluit de Gemeente om 146 en 148 op te kopen en de grond van 142 en 144 te vorderen. De eigenaar van de grond besluit aan Stadsherstel te verkopen en dat doet de Gemeente ook met haar panden. Ze worden door ons gerestaureerd. Het geheel vormde op dat moment het grootste werk van Stadsherstel. 142-144 werden opnieuw opgetrokken, in de stijl van het 17e-eeuwse dwarshuis dat hier stond en – voor harmonie nummer 138 – met één verdieping verhoogd.

Blijf staan op de brug over de Bloemgracht

Bloemgracht

De brug over de Bloemgracht biedt uitzicht op de volle lengte van de gracht. Aan het einde van de gracht, waar nu het voormalige Politiebureau Raampoort met de karakteristieke torenspits te zien is, stond tussen 1768 tot 1878 de korenmolen De Blom. De gracht heeft er zijn naam aan te denken. Molen de Bloem staat nu aan de Haarlemmerweg. Wij hebben hem van de Gemeente overgenomen. Mede dankzij een bijdrage van de Vrienden is een groot deel van de molen onlangs gerestaureerd. Stadsherstel bezit 14 panden aan de Bloemgracht, voornamelijk aangekocht in de jaren '60.

De naam van de brug, **Kees de Jongen**, verwijst naar het gelijknamige boek van Theo Thijssen, schoolmeester, schrijver en lid van de Tweede Kamer. Het boek speelt aan het einde van de 19e-eeuw op een lagere school in de Jordaan. Kees is verliefd op Rosa Overbeek. De liefde tussen de twee eindigt als Kees voortijdig van school moet om geld te gaan verdienen. Het afscheid gaat met

een paar zonen en lieve woorden 'Fijnerd! Lieverd!' zei Rosa'. Over Rosa komen we meer te weten bij het Stadsherstelmonument Reestraat 8.

7. Bloemgracht 4

Het hoekhuis Bloemgracht 4 heeft uitzicht op de Westerkerk. Het pand is gebouwd aan het begin van de 17e-eeuw. Het heeft een schilddak, met daaronder een kroonlijst die steunt op mooie consoles. De ronde raampjes zorgen voor licht op de zolder.

De eerste eigenaar van dit pand was kleersnijder Cornelis Symonszn. Op de nieuwe 17e-eeuwse Bloemgracht vestigden zich veel immigranten, waaronder Hugenoten uit Frankrijk. Zij brachten nieuwe, verfijndere textiel mee. Die verfijning werd bijvoorbeeld ook geleverd door Goosen Janszn van der Nuys die in 1649 in het huis woonde: hij was goudraadtrekker.

Wij kochten het huis in 1963 nadat de huurders wegens bouwvalligheid gedwongen waren naar elders te vertrekken.

Loop aan de even zijde de Bloemgracht op.

8. Bloemgracht 32 en 34 (34 in restauratie kom binnen)

Bloemgracht 32 en 34 vormen na onze restauratie weer een tweeling met beide een halsgevel in vroeg 18e-eeuwse Lodewijk XIV-stijl. Tussen beide panden is de Schavenmakersgang (nu afgesloten). De gang leidde naar kleine achterhuisjes die een bron van inkomsten waren voor de eigenaar van de twee panden. In de Jordaan waren veel van dit soort achterhuisjes.

In 1620 kwam nr. 34 in handen van Barent Reijnertszn. Hij was metselaar en trommelslager. Rond 1680 waren alleen al bij de burgercompagnieën, die zorg droegen voor de bewaking van de stad, 180 tamboers in dienst. Reijnertszn verkocht het huis al snel door. De

koper, Dirck Volckertsz, maakte luxe textiel, hij was een franjemaecker.

In 1994 kwam de muziek weer in het pand. Bewoner Jan Huckriede (1914-2002), oprichter van het Amsterdams Philharmonisch Orkest, kreeg als dank voor zijn inspanningen voor de muziek in Amsterdam een gevelsteen met de openingsnoten van het Forellenkwintet van Franz Schubert.

De gevelsteen wordt vandaag door gevelsteen restaurator Wil Abels gerestaureerd dankzij de Vrienden.

Bloemgracht 36

In 1755 bracht Anthonij Bergmeijer, toenmalige eigenaar, de gevel in Lodewijk XV-stijl aan, een licht getoogde gesneden halsgevel. Het pand heeft twee hijsbalken en deuren met gesneden kussens, elk met een eigen stoep. Bergmeijer (1706/1707-1759) was ook eigenaar van herberg Blauw Jan aan de Kloveniersburgwal. In de binnentuin van die herberg was een menagerie met exotische dieren. Deze Herberg Blauw Jan wordt wel gezien als voorloper van Artis.

In ons pand werd ook de film 'De Ontdekking van de Hemel' opgenomen, gebaseerd op het boek van Harry Mulisch. In de film heet het pand 'De Eenhoorn' en daarom is toen de gevelsteen van de eenhoorn aangebracht.

Bloemgracht 42

Dit smalle pand is in de eerste helft van de 17^e-eeuw gebouwd. Oorspronkelijk was er links van het pand een gang die naar een aantal achterhuisjes leidde. Daarom springt de straatnummering van 44 naar 56. De halsgevel in Lodewijk XIV-stijl dateert van rond 1700.

Als jongen woonde de schilder Aat Veldhoen op Bloemgracht 40. In 1944 tekende hij als

negenjarige wat hij zag vanuit het raam van de ouderlijke woning op eenhoog.

9. Bloemgracht 35 en 37, te zien aan de overkant

Bloemgracht 35 en 37 hadden oorspronkelijk een gemeenschappelijke muur en loden goot en ook een gedeeld secreteet. In 1971, bij aankoop van Bloemgracht 37 door Stadsherstel, was het pand er zo slecht aan toe, dat het geheel moest worden vervangen.

Dit deel van de Bloemgracht was in de 17^e-eeuw het domein van de 'Blaeuverwers'. Hier komen we dan ook weer textieleigenaars tegen. In 1630 woonde op nr. 35 lakenbereider Nanning Jelisz die het pand aan lakenkoper Wichert Willemsz. verkocht. In 1645 werd Willem Blaeu, zoon van de Blaeu die we op Bloemgracht 76 tegenkomen, eigenaar van nr. 37.

Bloemgracht 39

In 1894 verhuisde G.A. Goldschmeding naar dit adres en maakte timmerman-architect Jan Lenderink (1845-1917) een plan om het 17^e-eeuwse pand te moderniseren. Op de benedenverdiepingen is het interieur nog 17^e-eeuws, maar de bovenverdiepingen zijn 19^e-eeuws, net als de voorgevel.

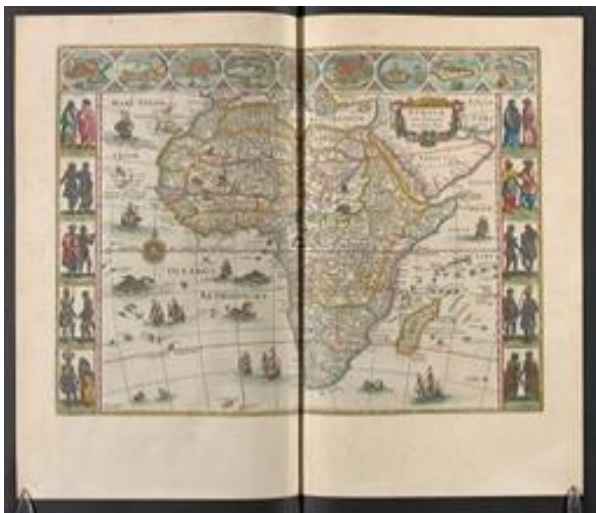
De familie Goldschmeding had van 1872 tot 1986 een piano- en orgelhandel met op het hoogtepunt verschillende vestigingen in Amsterdam en daarbuiten.

Het plaatsen van de stoeppartij met hekwerk was mogelijk dankzij de Vrienden van Stadsherstel.

10. Bloemgracht 76

De schuine ingang van dit hoekhuis steunt op twee eenvoudig versierde consoles. In het pand is altijd veel bedrijvigheid geweest. Zo woonde en werkte hier in het begin van de 17^e-eeuw hoedenmaker Abel Cornelisz Oosterland. Rond 1637 vestigde kaartenmaker Blaeu hier een drukkerij en uitgeverij. Al vanaf zijn allereerste gedrukte kaarten uit 1605 viel Willem Blaeu op door kwaliteit en vernieuwingen. Zijn kaarten waren geliefd bij zeelieden, maar ook bij geïnteresseerde burgers. Broer Joan Blaeu werd wereldberoemd met zijn kaarten en atlassen. In 1662 verscheen zijn bekendste werk, de Atlas Maior. De atlas had elf delen met bijna zeshonderd kaarten en drieduizend pagina's tekst in het Latijn. Het was een van de grootste en duurste uitgaven van de zeventiende eeuw.

Ga linksaf over de Rosa Overbeekbrug (vriendinnetje van Kees de Jongen) uit 1883 en linksaf naar de Prinsengracht en dan rechtsaf.

Westerkerk

De Westerkerk is vanaf veel plekken in de Jordaan te zien maar staat niet in de Jordaan. Het gebouw is tussen 1620 en 1631 in Hollandse Renaissancestijl gebouwd en ontworpen door Stadsbouwmeester Hendrick de Keyser (1565-1621). Hij ligt er ook begraven. De kerk is onder leiding van zijn zoon Pieter de Keyser (1595-1676) voltooid. De toren is de hoogste kerktoeren

van Amsterdam (± 87 meter) met bovenin de keizerskroon.

Prinsengracht 160

In dit pand zit een gevelsteen met de tekst 'Over Nes'. Je ziet een driemaster zeilend in de zon. Overnes blijkt de naam te zijn van een schip dat van 1742 tot 1762 in opdracht van de V.O.C. lange tochten naar het Oosten heeft gemaakt met aan boord een 357-koppige bemanning. Kapitein was op twee van die tochten Michiel van Son. Hij was het die dit pand in 1749 kocht.

11. Prinsengracht 206

De gevelsteen is geplaatst ter ere van de heer André Batenburg (1922-2002). Hij was 22 jaar commissaris van 'Stadsherstel'. Bij zijn afscheid als voorzitter van de Raad van Bestuur van de ABN-bank vroeg hij donaties aan de Vrienden van Stadsherstel. Hiervan kon dit pand gekocht worden en gerestaureerd. De steen is ontworpen door Jan Six en gehakt door Snoep en Vermeer. Een bijzonderheid is verder het houten levensboompje in het bovenlicht van de zijgevel deur.

Prinsengracht 224

Een gevelsteen met zittende vrouw. Het anker is het symbool van hoop in de Christelijke cultuur. Het beeldhouwwerk van de gevelsteen is van hoge kwaliteit (houding, plooiwal en details als handen en voeten) zodat het zeer waarschijnlijk komt uit het atelier van beeldhouwer Ignatius van Logteren (1685-1732).

Prinsengracht 226

Hier een gevelsteen met twee openstaande manden van palmbblad met opgerolde strengen tabak. In 1742 was dit de tabakswinkel van Christiaan Bruyns. In 1920 ging het pand grotendeels in vlammen op omdat er in de winkel te lichtzinnig met Bengaalse lucifers was omgegaan.

Ga linksaf naar de Reesluis en kijk daar naar de panden links.

12. Prinsengracht 333-335-337-339

Deze vier huizen op de Prinsengracht bij de Reestraat waren bij aankoop vrijwel ruïnes. De grote bouwkundige restauratie vond plaats in 1967. Ze zijn herbouwd in de stijl die ze in de 19e eeuw hadden.

Bij de uitgifte van de erven in dit gebied, in 1616, kocht bleker Nanning Cornelisz drie erven bij de Reestraat.

Omstreeks 1645 liet timmergezel/houtkoper Pieter Cornelisz Rosevelt (1604-1648) hier drie identieke panden bouwen.

Waarschijnlijk is 337 al vanaf de bouw een winkelwoonhuis, waarin o.a. een bezemmaker en een bakker hun nering hadden. Op tekeningen van Leo K. Zeldenrust uit 1937 is die bakkerswinkel van binnen te zien. Hierop is ook de – nu zeldzame- uitgebouwde 19e -eeuwse winkelpui te zien.

De eerste uitstalkasten verschenen aan het begin van de 19e eeuw in de Kalverstraat. Ze werden toegepast onder invloed van voorbeelden uit Frankrijk en Engeland.

Prinsengracht 339

In 1617 staat al een huis op deze plek, want toen verkocht riembeslagmaker Jan Pieterzoon het huis

en erf aan de geelgieter Abel Franszoon. Deze koper(geel)gieter had ook een perceel in de Reestraat.

Het hoekhuis, van na 1732, heeft een hoge houten winkelpui die omloopt in een deel van de zijgevel. In de zijgevel zit ook de toegang tot de bovenwoningen. Het huis heeft een ingezwenkte halsgevel met zandstenen aanzetvoluten en gebogen afdekking. De huidige zandstenen onderdelen zijn niet origineel. Die waren halverwege de 20e eeuw van het pand gehaald en niet bewaard. Zodoende moest bij de restauratie bij de monumentenwerf gezocht worden naar een top uit de 18e eeuw

Loop rechtdoor de Reestraat in. De Reestraat herinnert net als zes andere namen van de 9 Straatjes aan het ambacht van de leerbewerking.

Reestraat 32 en 30

In de 18e eeuw koopt groenkoper en binnenschipper Groen Prinsengracht 339, waar hij zich vestigt en Reestraat 30-32 tegenover de groentemarkt waar dagelijks onder meer kool, rapen en wortelen worden afgezet. Reestraat 30-32 is een 18e-eeuws dwarshuis van 7,10 m. breed en 5 m. diep. Het heeft een lijstgevel, houten onderpui en drie deuren waarvan de middelste naar de twee bovenwoningen leidt.

Reestraat 28

Hier woonde schrijver en tv presentator Ischa Meijer (14 feb.1943 – 14 feb. 1995). In het koffiehuis op de hoek van de Prinsengracht schreef hij vanaf 1991 als de Dikke Man zijn dagelijkse columns voor Het Parool.

13. Reestraat 19-15

Toen wij de panden Reestraat 15 en 17 kochten in 1972 stonden zij al lange tijd in de stutten.

Hoewel het geen geregistreerde rijksmonumenten zijn, werden bij de restauratie in 1977 zeer interessante houtconstructies in de panden aangetroffen. Reestraat 15 was ruim 130 jaar in eigendom van het kuipers- en wijnverlatersgilde. Het heeft een prachtige houten winkelpui met vijf consoles. In de winter van 1942 probeerde een jonge Joop Geesink hier een ‘speelgoedindustrie’ van de grond te krijgen. Hij ontwikkelt zich tot filmproducent met een hoofdrol voor poppen zoals Loeki de Leeuw. Geesink heeft in een pand van ons aan de Geldersekade gezeten en in ons Kasteel Nederhorst. Waarom de ploegende boer in de gevel staat weten we helaas niet. Nu is Pluk Amsterdam hier gevestigd. Ze hebben wel 18 soorten koffie, ook om mee te nemen, en een echte aanrader is de cinnamonrol.

Reestraat 7, gevelsteen voor Joop van Druten

Dit pandje valt vooral op door de bijzondere erkervormige uitstalkasten. In 1982 werd de restauratie van 5 en 7 voltooid. Boven de puibalk werd een gevelsteen geplaatst: De Tekenaar, aangeboden door architectenbureau Rappange aan hun tekenaar Joop van Druten bij zijn 25-jarig jubileum. Het ontwerp is van Hans 't Mannetje. Van Druten tekende nog met de tekenhaak. In zijn testament had hij vastgelegd dat wij zijn collectie timmergereedschap kregen. Wij hebben deze geschonken aan een timmermansopleiding.

Reestraat 5

In 1629 is civetkattenhouder Harmen Reijnierszn de Coninck eigenaar en bewoner. In die tijd werden civetkatten vanuit Afrika naar Amsterdam verscheept en daar gehouden voor de productie van civet. Civet is de sterk ruikende olieachtige stof, afgescheiden door de geurklieren van civetkatten. De stof werd gebruikt voor parfums. In de historische roman Het stinkende goud (2016) van Hans van Cuijlenborg wordt de Amsterdamse handel in civetkatten en het ‘civettrekken’ beschreven.

De panden 8 t/m de hoek maken tegenwoordig onderdeel uit van **Hotel Pulitzer**. Toen wij ze in 1960 kochten waren ze onbewoonbaar. Op de begane grond is restaurant Jansz gevestigd.

14. Reestraat 8

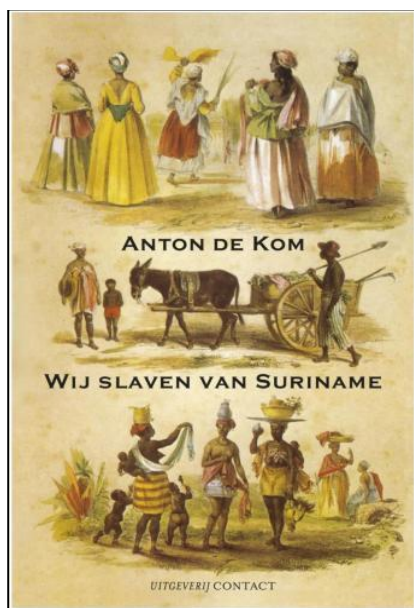
Het winkelhuisje uit circa 1620 werd rond 1763 grondig verbouwd. Het kreeg een vrij sobere klokgevel in Lodewijk XV-stijl. Bij de restauratie door Stadsherstel werd de benaming ‘Ree Rust’ in de vulling van het fronton teruggevonden, met een rustend ree. Dit pand heeft een banketbakkerskast die lijkt op die van het Stadsherstel Winkeltje. Rond 1880 werd deze kast met gemarmerde pilaartjes en vergulde kapiteeltjes aangebracht in de stijl van een 19e-eeuwse Duitse Konditorei of Franse patisserie. Eind 19e eeuw woonde hier boven de banketbakkerij de 12-jarige Antje. Zou zij het meisje zijn dat als inspiratie diende voor Rosa Overbeek uit Kees de Jongen, in “die beroerde drukke Reestraat waar ze die kleine chocoladelettertjes van vijf cent verkochten? De oude winkel wordt binnenkort opengesteld, hou daarvoor onze nieuwsbrief in de gaten.

Reestraat 6, Huis van Anton de Kom

Een winkelwoonhuis waar in de loop van de eeuwen van alles werd verkocht: van stiklijven, stoffen en hoeden tot boeken en – een halve eeuw lang – melk. Het was de weduwe van melkslijter De Rijk die het huis in 1964 aan de stichting Diogenes verkocht, die het in 1968 aan ons overdeed. Eind 1920 heeft Anton de Kom (1898–1945) hier de eerste maanden van zijn verblijf in Nederland doorgebracht. Hij maakte naam als activist en schreef het boek Wij Slaven van Suriname (1934). In WOII sloot hij zich aan bij het communistisch verzet. Anton de Kom overleed in concentratiekamp Sandbostel

(Neuengamme) enkele weken voor het einde van de oorlog.

Reestraat 4

In de 17e en 18e eeuw had dit pandje kleurrijke eigenaren. Kunstschilder Lingelbach, die in 1662 eigenaar werd, was als jongen in 1644 naar Rome getrokken om zich daar verder in de schilderkunst te bekwamen. In 1650 kwam hij terug naar Amsterdam. Voor een schilderij (1656) van de bouw van het Stadhuis op de Dam in de steigers kreeg hij goed betaald. In 1765 werd het verkocht aan de destijds beroemde advocaat mr. Jan Ploos van Amstel. In 1960 is het pand door ons aangekocht. Het 17e eeuwse winkelhuisje heeft een sobere houten vroeg 19e-eeuwse lijst met dakkapel en houten onderpui.

Reestraat 2

Op de hoek van de Reestraat met de Keizersgracht werd in bakkerswinkel 'De Koornacker' brood verkocht. Later kon men er terecht voor een borrel en potje biljart. Als je durfde tenminste, want het pand moest aan alle kanten ondersteund worden.

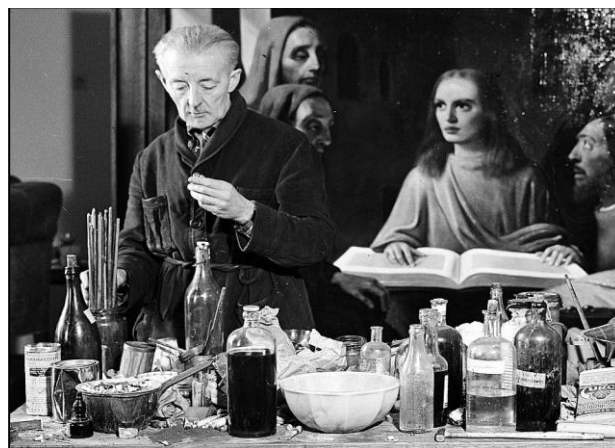
Loop voor de brug naar rechts en loop door naar nummer 346 en zie overzijde nummer 323

15. Keizersgracht 323

Schuin tegenover nr. 346 het hofje 'Liefde is 't Fondament', de thuisbasis van Mee-in-Mokum (Gilde Amsterdam), staat het pand Keizersgracht 323. Op het perceel werd in 1728 het huidige pand gebouwd. Het smalle en hoge pand is opgetrokken in de Lodewijk XIV - stijl. Deze wordt onder andere gekenmerkt door symmetrie: het huis heeft om die reden twee hijsbalken. De rechter

functioneert, de linker niet. Andere kenmerkende elementen voor de Lodewijk XIV stijl die hier aanwezig zijn: de kroonlijst met acanthusbladeren en vazen op de hoeken. Het is in 1970 gerestaureerd en verhuurd aan studentendispuut B.E.E.T.S.

Links van nr 323 staat een pand in Hollandse Renaissance stijl in rode baksteen met extreem dunne voegen. Hier woonde in WOII tot zijn dood in 1947 kunstschilder en meestersvervalser Han van Meegeren. Links daarvan een pand van Philips Vingboons uit 1639 in de stijl van het Hollands Classicisme.

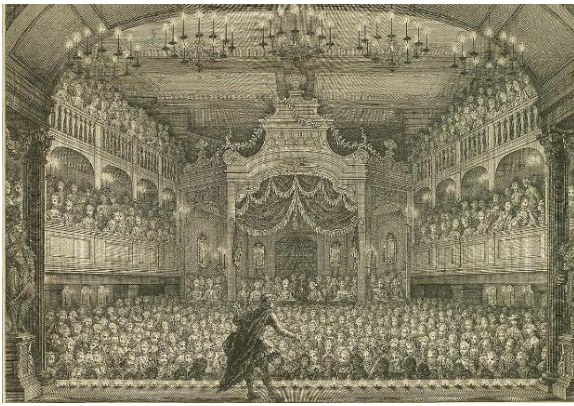
16. Keizersgracht 374 Te bezoeken, in restauratie

Onder voorwaarde dat het na zijn overlijden bestemd zou worden voor kunstenaars, is dit pand in 2016 aan Stadsherstel geschonken door kunstenaar Clemens Merkelbach van Enkhuizen, die daar sinds 1970 woonde. Aanleiding voor de schenking was het funderingsherstel dat hij van de Gemeente moest uitvoeren. Daarvoor had hij de middelen niet. We herstelden de fundering en de heer Merkelbach heeft tot zijn overlijden kosteloos in het pand gewoond.

Omstreeks 1710 is het huis gebouwd, met halsgevel. Na verbouwing in 1803 kreeg het huis een verdieping meer en een rechte lijst versierd met triglyfen en methopen. Evenals het pand zelf is het tuinhuis rijksmonument. Het staat tegen de achtergrens over de gehele breedte van het perceel. Het heeft twee bouwlagen onder een plat dak. Het interieur is uitgevoerd in Lodewijk XVI-stijl.

Keizersgracht 384

Hier was de schouwburg van Van Campen uit 1637. Het was de eerste schouwburg van Amsterdam. In 1772 brandde de schouwburg af. De Poort bleef behouden.

Ga links de brug over naar de Huidenstraat. Op de brug is - naar voren rechts kijkend - goed zicht op Keizersgracht 367.

17. Keizersgracht 367

Hier bevindt zich de toegangspoort die oorspronkelijk deel uitmaakte van het Heerenlogement aan de Grimborgwal. Later tijdens de wandeling leest u daar meer over.

In de Huidenstraat op nummer 21, is een gevelsteen met koopwaar van een beddenwinkel (bedde is Oud-Nederlands voor matras). Te zien zijn rollen stof, een baal kapok (?) waarmee matrassen werden gevuld en kussens. Een kroon toont dat het een kwaliteitswinkel was: "de oude gekroonde beddewinkel".

Links in de Huidenstraat op nr 2, valt de gevelsteen met sinaasappel op. De steen siert de

poort die toegang gaf tot weeshuis "De Oranjeappel" (1675-1925), gelegen op het achterterrein tussen de huizen van de twee grachten. Het weeshuis was gesticht door Collegianten, een vrijzinnig protestante stroming. Aagje Deken heeft hier in haar jeugd gewoond. Zij schreef Sara Burgerhart (1782) samen met Betje Wolf, met wie zij 27 jaar het leven deelde.

Stop op de brug over de Herengracht en kijk naar 366-368. Loop de brug verder over, zie rechtsachter nummer 366 en linksvoor nummer 361.

18. Herengracht 366-368, De Cromhouthuizen

Aan de Herengracht, op de grens van de Derde en de Vierde uitleg, gaf de zeer welgestelde Jacob Cromhout opdracht aan architect Philips Vingboons voor vier huizen (1662). Deze ontwierp de panden van Bentheimer zandsteen in Hollands Classicistische stijl. Jacob Cromhout kwam uit een familie van reders; de naam heeft de familie vermoedelijk gekregen vanwege het voor de bouw van schepen essentiële onderdeel: het kromhout voor de spanten. Boven de deur van nr. 366, waar Jacob met zijn gezin woonde, is in reliëf een krom stuk hout afgebeeld. De Cromhouts verkeerden tijdens de 17^e en 18^e eeuw in de hoogste kringen van Amsterdam; verschillende leden van de familie bekleedden de functie van burgemeester.

Sinds 2019 zijn de nrs. 366 en 368 eigendom van Stadsherstel.

Dit jaar organiseren we nog een open dag in dit pand. Het interieur met prachtige trap, schilderijen en stucwerk is opgeknapt dankzij onze Vrienden.

19. Herengracht 361 Sonnenbergh

Dit huis is gebouwd in Amsterdamse Renaissance stijl in opdracht van Jan Gerritsz Sonnenbergh. Hij liet als familiewapen de gevelsteen Sonnenbergh aanbrengen. In de 19^e eeuw was hier het eerste Amsterdamse bordeel gevestigd

waar de dames achter de ramen zaten. Het huis werd met een stutconstructie op zijn plaats gehouden voordat wij het in 1962 restaureerden. Toen brachten we ook de trapgevel terug.

Ga verder over de brug naar de Wijde Heisteeg

Tussen de Wijde Heisteeg en de Heisteeg ligt de brug over het Singel. Deze gracht deed vanaf 1425 tot de stadsuitleg in 1613 dienst als stadsverdediging.

Kijk op de brug naar rechts: op dit stukje gracht tot het Koningsplein staan 3 kerken.

Links aan het Singel staat de **Oude Lutherse kerk**. Op deze plek stond vanaf 1600 een pakhuis, een huiskerk, waar de Lutheranen samen kwamen. En al in 1633 verrees hier een nieuw groot kerkgebouw.

Rechts staat prominent **De Krijtberg** uit 1881, gebouwd door architect A. Tepe in Neogotische stijl. Het is de opvolger van een huiskerk, die sinds 1654 was gevestigd in een huis met de naam "Crijtberg".

Even voorbij De Krijtberg is op nr 452, onherkenbaar als kerk aan die kant, de **Doopsgezinde kerk** gevestigd. Hier stond al in 1639 een huiskerk "Bij het Lam".

In tegenstelling tot Lutherse kerken, mochten de kerken van Katholieken en Doopsgezinden niet zichtbaar zijn vanaf de openbare weg.

De Heisteeg komt uit op het Spui, waar zich sinds 1670 op de rechterhoek **Café Hoppe** bevindt, een van de oudste café's van Amsterdam.

Loop over het plein bij het Spui richting Rokin

Het **Spui** vormde samen met het water van de Grimborgwal tot 1425 de zuidgrens van de stad. Een spui heeft de functie het water van binnen de stad te spuien en het water van buiten de stad te

keren. Bij de Kalverstraat was hiertoe een sluis aangelegd: de Ojessluis; aan de andere kant (naar de Boerenwetering) was een sluis met de naam Boerenverdriet. (Deze naam duidt op de boeren die met producten op schuitjes daar moesten wachten tot de sluis richting stad opening). Tussen 1867 en 1882 werd het Spui gedempt.

20. Over de **Kalverstraat** liepen de koeien richting markt. Kijk naar de top van het hoekpand links, nummer 150, en zie een gevelsteen met vier koeien en boven op de top van het 3^e pand rechts een groot beeld van een rund.

Steek de Kalverstraat over naar het Rokin en steek het Rokin over naar de Langebrugsteeg

De naam Langebrugsteeg duidt op de brug die over het brede water lag. Dit gedeelte - tussen Spui en Dam - van de Amstel is in 1933 en 1936 gedempt. Tijdens de aanleg van de metro is hier archeologisch onderzoek uitgevoerd; duizenden vondsten zijn aan weerszijden van de roltrappen richting de metroperrons uitgesteld.

We lopen door naar de Grimborgwal en staan stil op de Sleutelbrug bij de Oudezijds Voorburgwal

In 1562 werd aan de overkant van de brug brouwerij "De Sleutel" met pakhuis en woning gevestigd. In 1647 ontwierp Philips Vingboons er het "**Oudezijds Heerenlogement**". In 1874 moesten alle gebouwen verdwijnen voor de kraamkliniek van het Binnengasthuis (BG). Het toegangspoortje van het Heerenlogement verhuisde toen naar Keizersgracht 365 waar we het eerder zagen.

21. Aan deze kant van de brug staat op het “**Huis aan de drie grachten**” de naam “Fluwelenburgwal”. Het in 1610 in Hollandse Renaissancestijl gebouwde huis werd in 1910 gerestaureerd. Het huis is een voorbeeld van een woning voor de rijke, voornaam geklede burgers vóór de aanleg van de grachtengordel.

We lopen door naar de Oudezijds Achterburgwal en over de brug gaan we linksaf.

22. Binnengasthuisterrein (BG)

Na de Alteratie verhuisde het Sint Pietergasthuis in 1579 naar het oude terrein van het Oude en Nieuwe Nonnenklooster. Op de afbeelding van Schouten uit 1775 is het Gasthuispoortje uit 1732 met beelden door J. van Logteren te zien met de kapel van het Oude Nonnenklooster. Daar bevond zich het vrouwenziekenhuis. De mannenzaal was in het gebouw rechts. In de 19e eeuw waren ze ongeschikt als ziekenhuis. Ze werden gesloopt en er kwamen nieuwe gebouwen. In 1981 werd verhuisd naar het moderne A.M.C. Toen de universiteit panden af ging breken ontstond een felle strijd met de bewoners en monumentenorganisaties.

23. Oude Manhuispoort 1A

De kern van dit pand is 16e eeuws, met een gepotdekselde houten gevel onder een rechte lijst en op een stenen pui uit het begin van de 19e eeuw. In de 18e eeuw bevond zich in het pand nog een herberg, 't Fortuin genaamd. Het meest bekend werd echter de vestiging van antiquariaat Pfann. Aanvankelijk begon H.D. Pfann in 1924 met een winkelpand in de naastgelegen poort oude boeken en prenten te verkopen. Daarmee was hij zo succesvol dat hij in 1953 naar dit echte winkelpand kon verhuizen. In 2010 droeg de UvA het pand aan Stadsherstel over. Bij de restauratie

kwamen een oude tegelvloer en een kleine voorraadkelder van de herberg tevoorschijn.

De vrienden van Stadsherstel droegen bij aan de restauratie van de tegelvloer.

We kijken naar rechts bij de poort en lopen er later doorheen naar de Kloveniersburgwal

Oude Mannen en Vrouwengasthuis

Bij grondige verbouwing midden 18^e eeuw kwamen ook de 18 boekenkasten of -kasten in de doorgang. Aan de kant van de Kloveniersburgwal kwam 30 jaar later een poort, gemaakt door stadsarchitect Van der Hart en beeldhouwer Ziesenis. We zien Mildheid in het midden geflankeerd door Ouderdom en Armoede.

Door de poort gaan we linksaf, steken bij de Oost-Indische Huisbrug over en gaan linksaf

24. Kloveniersburgwal 57

Het pand met halsgevel en festoenen is omstreeks 1670 gebouwd. Op de boogbekleding van de stenen deuromlijsting houden twee putti een cartouche voor het familiewapen vast. Er waren vooral bedrijven in het pand gevestigd. Zo handelde hier een bedrijf in tabak en koffie. In 1955 had N. van Sweden succes met zijn regenjassenfabriek Sweda. Bij droog weer sprak hij: “Verdorie weer geen mooi weer”. Stadsherstel kocht in 1969 het monument. Het was in feite onbewoonbaar. Toch werd het gekraakt zodat het onmogelijk was het restauratieplan uit te voeren. In 1986 verkochten wij het huis, met krakers en restauratieplan. Uiteindelijk is het gerestaureerd met woningen voor de krakers. Dankzij de inzet van Wandwoorden en de werkgroep Historische Gevelreclames is in 2022 de reclame van Sweda op de zijgevel teruggebracht.

25. Kloveniersburgwal 47 in restauratie kom binnen

In 1605 kocht Dirck Honckelboer, lakenbereider uit Antwerpen, het brede hoekpand. De daar achtergelegen erven waren ook in zijn bezit. Zijn halfzus, getrouwd met Jan Six I, erfte in 1682 het huis. Nazaten verkochten het een eeuw later aan de weduwe van Jan Huydecoper. Zij verbouwde het dubbelhuis tot een vierraamsgevel met doorgaande lijst met een fries met trigliefen. De gevelsteen “INT HUYS VAN NASSAU” is verplaatst naar Zanddwarsstraat 12 waar u straks langs komt. De natuurstenen pui met Amsterdamse Schoolmotieven werd in 1920 aangebracht door de huisarchitect van V&D Jan Kuyt. Ook het Amsterdamse School interieur ontwierp hij. Alleen in de zijgevel zijn nog 17^e - eeuwse sporen te vinden, zoals een natuurstenen waterlijst, eikenhouten kozijn en metselwerk.

Dirck Tulp kocht Kloveniersburgwal 47 in 1669. Dirck was een zoon van de chirurgijn Prof. Nicolaes Tulp die afgebeeld staat op het bekende schilderij van Rembrandt.

De Vrienden hebben de aankoop van deze twee panden mogelijk gemaakt en ze maken samen met het Cultuurfonds en het Stadsherstelfonds van de Samenwerkingsorganisaties Monumenteneigenaren SOM/Vriendenloterij de restauratie mogelijk.

Ga rechts het pand uit en meteen naar rechts de steeg in.

Onkelboerensteeg 2, in restauratie

In 1884 kreeg architect A. Bleijs de opdracht het huisje van een nieuwe voorgevel te voorzien.

We lopen de steeg uit en gaan dan rechts.

26. Zanddwarsstraat 12

Hoog op het pakhuis zien we de herplaatste gevelsteen “in’t huys van Nassau”.

De **Zuiderkerk** is de eerste voor de protestantse eredienst ontworpen kerk in Amsterdam. Het ontwerp uit 1603, in Hollandse Renaissancestijl, is van stadsarchitect Hendrick de Keyser. Hoewel voor de bouw stenen konden worden gebruikt uit de afgebroken stadsmuur, moest het werk toch bijna vier jaar worden stilgelegd wegens geldgebrek.

We lopen rechtdoor naar de Raamgracht en gaan linksaf, langs de nieuwbouw, het “Pentagon”, gebouwd over het metro tracé, van architect Theo Bosch.. Over de naar hem vernoemde brug gaan we rechts. Verder langs de Ververstraat naar de brug over de Groenburgwal.

Eeuwenlang was dit het gebied van de lakenbereiding met ververijen en droogramen. Tot het eind van de 17e eeuw werd de Raamgracht ook Verwers Graft genoemd. Zo woonden verver Frans de Rover waar “de Blaauwe Bock” uithing en Jan Van de Capelle in de “Gele Hand” op de Raamgracht. De Raamgracht ligt in de voormalige Jodenbuurt. Veel huizen waren na de oorlog in verval en werden gesloopt, de metrobouw maakte de kaalslag compleet. Dankzij de inzet van vooral Geurt Brinkgreve werd het stadsbeeld prachtig hersteld. Raamgracht 17 werd herbouwd met stenen van afgebroken panden.

We lopen verder aan de even zijde van de Groenburgwal.

27. Christ Church (helaas maar tot 16 uur open)

Groenburgwal 42 kent een rijke geschiedenis. Sinds 1595 woonde hier stadsarchitect en stadssteenhouwer Hendrick de Keyser.

In 1626 lieten de staalmeesters “De Staalhof” bouwen. Laken werden hier gekeurd op kwaliteit en kleur maar ook gemeten en gewogen.

In 1771 kreeg de Episcopale Kerk van Engeland een ruimte in de Lakenhal, en verhuisden “de Staalmeesters” van Rembrandt naar het stadhuis.

In 1827 vond o.l.v. stadsarchitect J. Jansen een verbouwing plaats. De nieuwe voorgevel is een vroeg voorbeeld van Neogotiek in Nederland. Typisch neogotisch zijn de spitsbogen en de dakrandversiering. De lakenhal werd door het uitbreken van de zolder een grote kerkzaal. Vier gebrandschilderde ramen zijn een ontwerp van F. Abbing en vervaardigd door de firma W. Bogtman. Het raam met koning-stadhouder Willem III met Mary Stuart is door Amsterdamse bankiers geschonken. Het symboliseert de historische band tussen de twee landen.

Blijf de Groenburgwal volgen en ga rechtsaf bij 't Gravenlandse Veer, de voormalige ligplaats voor de veerschuiter voor het vervoer van de Amsterdamse elite naar hun buitenverblijven.

In 1883 verdween de 15^e eeuwse toren "Swijgh Utrecht" voor de bouw van het Doelenhotel.

Ga linksaf de brug over en loop rechtdoor naar het Rembrandtplein en over het Thorbeckeplein richting de Reguliersgracht.

De **Reguliersgracht**, genoemd naar het Regulierenklooster, is een dwarsgracht in de Grachtengordel. Hij vormt de verbinding tussen Herengracht en Lijnbaansgracht. Dit gebied is onderdeel van de Vierde Uitleg van de stad vanaf 1658.

Menigeen vindt deze gracht de mooiste van de stad. Rondvaartboten houden hier een stop om de zeven bruggen te laten bewonderen. Het heeft maar weinig gescheeld of de gracht werd in 1900 gedempt ten behoeve van de elektrische tram. Genootschap Amstelodamum, schilder en kunstericus Jan Veth en schrijver Jan Ligthart protesteerden met succes tegen deze aantasting van het stadsbeeld.

Rechtsonder in de weilanden ziet u het Regulierenklooster.

28 Reguliersgracht 2/Herengracht (overzijde)

Stadsherstel werd eigenaar van dit pand en het buurpand in 2008. De vorige eigenaar verkocht het ons zonder tussenkomst van een makelaar.

29 Reguliersgracht 11-13, De Zon & de Maan

Hendrik Staets was eigenaar van deze twee pakhuizen. Als een eigenaar twee huizen naast elkaar bezit dan worden ze vaak de zon en de maan genoemd. Wanneer hij drie huizen naast elkaar bezit dan wordt het meestal Geloof, Hoop en Liefde, bij vier huizen zijn de vier evangelisten dankbare personages en bij zeven huizen de zeven provinciën.

Kenmerkend voor pakhuizen aan het einde van de 17e eeuw is de rij verticale laad-deuren, opgehangen aan gehengen in natuurstenen blokjes. In deze pakhuizen was vanaf 1950 de drukkerij en het archief gevestigd van de Handelsmaatschappij, voorloper van ABN AMRO. Nu zijn hier woningen en een restaurant. Op de gevelsteen naast nr. 13 staat in gouden letters de naam van voormalig directeur van Stadsherstel Hengeveld. Hij woonde hier.

Loop gezellig binnen en bekijk de kaarsennis in het pand. Onze huurder **Tia Rosa** heeft voor elke Vriend van Stadsherstel 2 lekkere albondigas gemaakt, u kunt ze gratis ophalen.

Kunt u er geen genoeg van krijgen? Voor een Vriendenprijs hebben ze ook lekkere broodjes gemaakt:

Albondigas - € 7,50

Albondigas manchego rucola tomaat

Manchego - € 8,50

Manchego rucola gegrilde paprika tomaat

Keizersgracht 716, het hoekhuis met de Reguliergracht, bezit een kunstwerk van de beroemde Amsterdamse straatkunstenaar Streetart Frankey.

Reguliersgracht 19

Dit huis, uit omstreeks 1670, heeft een bijzondere geschiedenis. De grond was van Hendrik Trip, wapenhandelaar, die woonde in het Trippenhuys. Het perceel werd bebouwd. Later werd niemand minder dan architect Daniël Marot eigenaar. Marot, hugenoot, introduceerde de Lodewijk XIV-stijl in Nederland. In 1915 is hier het weekblad de Nieuwe Amsterdammer (Mosgroene) opgericht, een afsplitsing van De Groene Amsterdammer.

Reguliersgracht 63

Reguliersgracht 63 hebben wij overgenomen van de timmermans- en aannemersaffaire van Zeeger Deenik. Deenik profiteerde van de enorme woningproductie omstreeks 1880. In 1879 gaf hij opdracht aan architect I. Gosschalk om de panden 57 en 59 samen te voegen als werkplaats en van een nieuwe voorgevel te voorzien. Al gauw breidde de zaak uit naar nummer 63. Gosschalk kreeg opdracht om hier kantoor en woonhuis voor de directeur te bouwen. Beide heren waren Vrijmetselaars. Elementen van de Engelse Queen Annestijl en opvallende kleuren verwijzen naar vrijmetselarij, waarvan Engeland de bakermat is. De opvallende loggia op de derde verdieping was oorspronkelijk waarschijnlijk open. De ruime toepassing van hout en allerlei afwerktechnieken waren het visitekaartje van de firma. Het pand heeft een gaaf 19^e eeuws interieur, een toonzaal van de ambachtelijke talenten van de firma.

Binnenkort zullen we dit bijzondere pand openstellen.

30. Reguliersgracht 67

Rond 1700 werd dit huis gebouwd. In 1703 werd Ambrosius Perling, eigenaar. Hij onderwees in kalligrafie en schreef (voorbeeld)boeken. Zijn roem in binnen en buitenland duurde tot ver in de 19^e eeuw. Albums met zijn schrijvoorbeelden zijn te bewonderen in het Rijksmuseum. Na een grote brand in 1921 is er een nieuwe winkelpui gekomen in Art Decostijl.

Reguliersgracht 65, vandaag open

Twee eeuwen was in dit winkelhoekhuis een bakkerij gevestigd. Het kreeg rond 1860 een fraaie winkelpui en bakkerskast. Nu is er het winkeltje en de afdeling Communicatie van de Vrienden van Stadsherstel gevestigd. Waar eerst broden lagen opgetast zijn nu boeken en andere producten uitgesteld. Als lettertype voor de raamreclame is de “Amsterdamse Krulletter” gebruikt. Dit lettertype siert de ruit van menig Amsterdams café. U kunt in het winkeltje terecht voor leuke souvenirs en boeken over Stadsherstel-monumenten. Ook is er een minibieb waar de Vrienden van Stadsherstel gratis boeken over Amsterdam en dergelijke kunnen lenen en /of komen brengen. Het winkeltje is open di t/m vr. van 13.00 – 16.00 uur. Onze vrijwilligers heten u van harte welkom.

De banketbakkerskast heeft zijn originele kleuren teruggekregen dankzij Het Meekel-Groenfonds. Een fonds op naam bij de Vrienden van Stadsherstel.

Jarenlang stond dit hoekpand in de stutten. Hoekpanden hadden vanaf de oprichting van Stadsherstel speciale aandacht, omdat zij als hoeksteunen van de panden in de twee gevelrijen fungeerden. De vorige eigenaar was van plan om

deze hele hoek met een zestal panden te slopen t.b.v. nieuwbouw maar dat is gelukkig niet gelukt.

Bij de restauratie kwamen dichtgemetselde “koeien-ogen” tevoorschijn in de zijgevel, die dienden als natuurlijke verlichting van het trappenhuis. Dankzij de steun van de Vrienden konden de ogen weer geopend worden. Ook de Jan van der Heijdenlantaarns aan de Amstelkerk en het winkeltje, ontworpen in de 17^e eeuw door de man die brandweerspuut en straatverlichting uitvond, zijn een schenking van de Vrienden.

Loop door naar de Amstelkerk. In de Amstelkerk eindigt de wandeling. Er is gelegenheid om de tentoonstelling Amsterdam Gevels te bekijken en een drankje te nuttigen.

31 De Amstelkerk

De Amstelkerk is het huis van Stadsherstel sinds 1990 na een vierjarige verbouwing.

1668 tekende Stadsbouwmeester Daniël Stalpaert voor het ontwerp. Hij was ook een van de kerkmeesters.

De houten kerk, bedoeld als tijdelijk, is bewust aan de rand van het plein gebouwd. Zo konden de diensten doorgaan als de definitieve stenen kerk midden op het plein zou worden gebouwd. Zover is het nooit gekomen. Nu is het een mooi marktplaats.

De kerk opende haar deuren in 1670. Door het sobere ontwerp sprak men van een preekstoel.

Omstreeks 1870 kreeg de kerk een neogotisch interieur, timmermansgotiek, waarvoor architect Hendrik Springer verantwoordelijk was. Hij ontwierp ook het orgel en het orgelfront

Naast het kantoor van Stadsherstel is er elke maand een andere tentoonstelling te zien, tijdens werkdagen gratis te bekijken. De middenruimte wordt gebruikt voor tal van (culturele) activiteiten. Wist u dat u als Vriend van Stadsherstel 10% korting op de Zaalverhuur krijgt voor bijvoorbeeld uw familie- of bedrijfsfeest?

We hopen dan u heeft genoten van de wandeling en we hopen u te zien bij onze andere monumenten.

Kijk voor meer open dagen en activiteiten op www.stadsherstel.nl/750jaar

Al onze 750 jaar Amsterdam activiteiten

Stadsherstel heeft meer dan 750 bijzondere panden gered. De gebouwen die de stad zo'n fijne plek maken, mogen natuurlijk niet ontbreken bij de viering van Amsterdam's 750e verjaardag. Daarom organiseren we tal van (vaak gratis) activiteiten, waarbij onze monumenten centraal staan.

Online scheurkalender en 30 dagen vooruit agenda!

Vanaf 27 oktober 2024 delen we in onze online scheurkalendernieuwsbrief een jaar lang elke dag een weetje over de stad, gekoppeld aan een van onze 750 Stadsherstelmonumenten. Ook laten we zien welke panden u die dag of binnen de komende 30 dagen kunt bezoeken. Daarnaast vindt u er andere leuke activiteiten en tips. U kunt zich inschrijven voor de gratis nieuwsbrief via: www.stadsherstel.nl/750jaar

Tentoonstelling & wandeling "Stadsherstel en de stad: toen, nu en onze dromen"

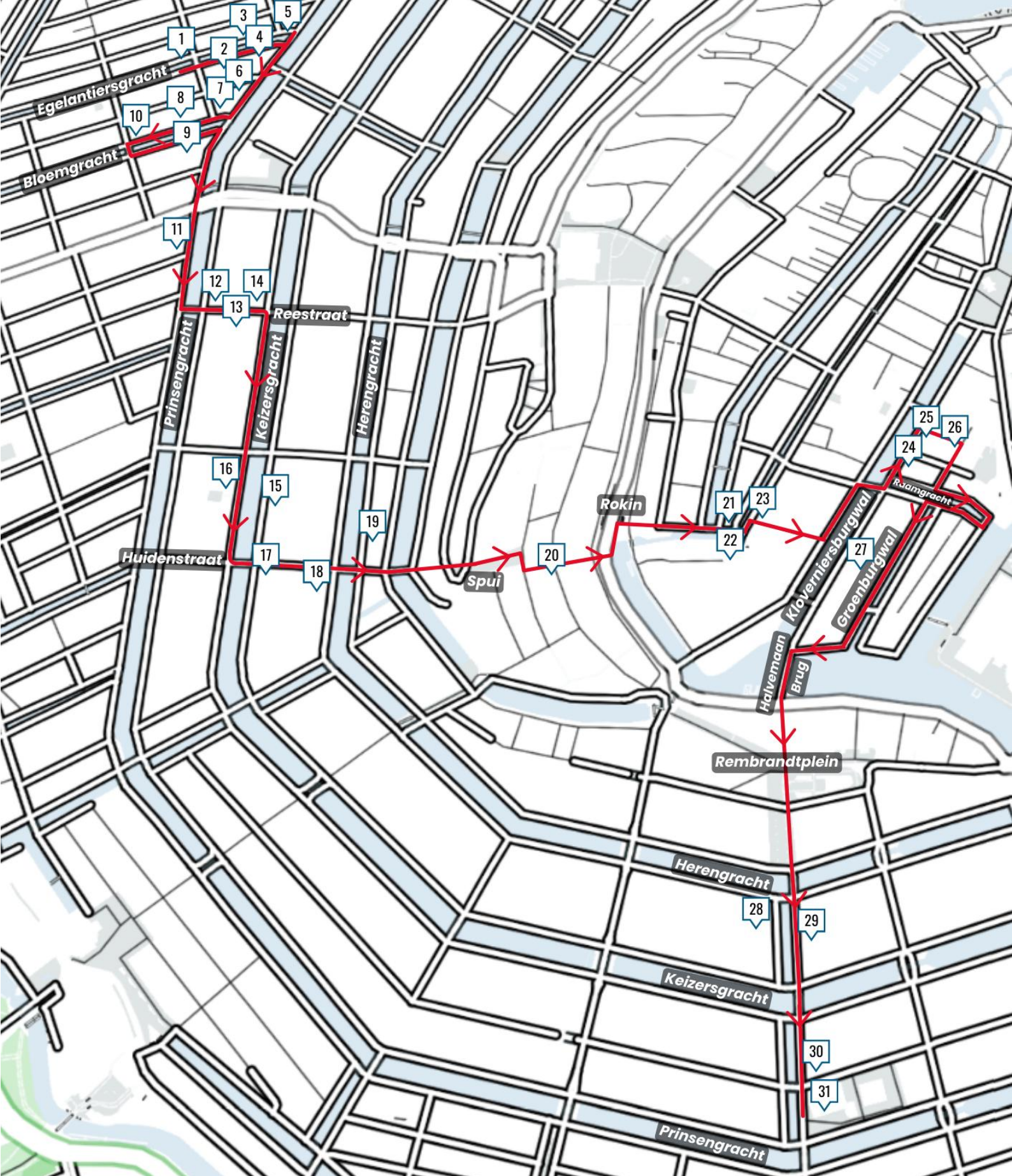
In de tentoonstelling vertellen we over het verval van de stad en de redding daarvan, onder andere door de oprichting van Stadsherstel. We laten zien wat er allemaal nodig is om monumentale panden in stand te houden, welke panden we momenteel restaureren en wat onze droomprojecten zijn.

De bijbehorende wandeling start in de Amstelkerk, en u kunt individueel de route volgen met een beschrijving in de hand. Deze wandeling van ½ uur gaat langs 10 Stadsherstelmonumenten. De tentoonstelling in de Amstelkerk (Amstelveld 10) is gratis te bezoeken tijdens kantooruren, en de wandelroute is daar gratis verkrijgbaar.

Verzamel- en herinneringsalbum: 750 jaar Amsterdam

Maak alles mee en word Vriend van Stadsherstel! U ontvangt dan het boekje met 75 beschreven Stadsherstelpanden. Via onze online nieuwsbrief wordt u uitgenodigd om een kijkje te nemen bij deze panden, soms met exclusieve uitnodigingen. Bij uw bezoek ontvangt u een sticker voor in uw verzamel- en herinneringsalbum. Als welkomstgeschenk krijgt u ook 3 boekjes over de Amsterdamse gevel in een verzamelhoes.

Panden open voor bezoek en openingstijden

- 1. Startpunt/ Egelantiersgracht 51 (11-14 u)
- 5. Gunters en Meuser, Egelantiersgracht 2 (11.15-14.30 u) **T E**
- 8. Bloemgracht 34 (11.30-14.45 u)
- 16. Keizersgracht 374 (11.45-15.30 u)
- 25. Kloveniersburgwal 47 (12.30-16.30 u)

- 27. Christ Church, Groenburgwal 42 (12.30-16.00 u) **T**
- 29. Pakhuis de Zon en de Maan/Reguliersgracht 11 **E**
- 30. Stadsherstelwinkeltje, Reguliersgracht 67 (13-17.30u)
- 31. Amstelkerk, Amstelveld 10 (13-18u) **T E**

T = toilet
E = koffie e/o eten